

GEBIEDSBEELD IJSSELMONDE

*Signalen over integratie, discriminatie, v/m-emancipatie
en lhbt-emancipatie uit IJsselmonde*

Samenvatting

IDEM Rotterdam voert in alle veertien gebieden van Rotterdam een behoefte-inventarisatie uit om een beeld te krijgen van wat er speelt in elk gebied in relatie tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emanipatie en lhbt-emanipatie. Deze rapportage presenteert zowel signalen als concrete aanknopingspunten voor professionals en geïnteresseerden om verder aan de slag te gaan met de vier thema's in IJsselmonde. Hieronder vatten we de belangrijkste signalen per onderwerp kort samen.

Integratie

Spanningen tussen ouderen en jongeren

Er zijn spanningen tussen oudere bewoners zonder migratieachtergrond en jongeren met migratieachtergrond. Vooroordelen en stigma's over deze jongeren zijn discriminerend en zorgen voor sociale isolatie bij ouderen doordat zij angst hebben om op straat te komen.

Samenkomen in eigen kringen en aanvragen van participatiebudgetten

Gesprekspartners geven aan dat bewoners zich voornamelijk in eigen kringen blijven bevinden. Er is de wens om de etnische diversiteit te bevorderen van activiteiten in de wijk en bij de aanvragen van participatiebudgetten.

Armoede

Armoede speelt een grote rol in IJsselmonde. Met name in Beverwaard hebben veel mensen moeite met rondkomen. De armoede is voelbaar en zichtbaar in de wijk.

De armoedevoorzieningen, zoals de voedselbank, in de wijk zijn niet even toegankelijk voor iedereen. De openingstijden zijn ontoereikend voor mensen met een baan, er heerst veel schaamte bij het bezoeken van de voorzieningen, er zijn signalen van discriminatie ten aanzien van bewoners met een migratieachtergrond, en er kan sprake zijn van een taalachterstand bij het aanvragen van voorzieningen. Daarnaast zijn er signalen over het oplossen van financiële problemen in eigen kring, waardoor situaties soms alleen na escalatie bij professionals terechtkomen.

Taalachterstand

Taalachterstand bij met name de oudere bewoners met migratieachtergrond komt tijdens de gesprekken een aantal keer naar voren.

Voortijdige schoolverlaters

Gesprekspartners geven aan dat er relatief veel voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie in IJsselmonde zijn. Dit kan resulteren in een slechter arbeidsmarktperspectief en een verhoogde kans op criminaliteit.

Eenzaamheid

Gesprekspartners geven aan dat er eenzaamheid heerst onder ouderen. Er worden reeds activiteiten georganiseerd voor ouderen, maar er blijft behoefte aan meer aanbod.

Komst asielzoekerscentrum

De komst van het asielzoekerscentrum (azc) in Beverwaard begin 2016 ging gepaard met veel ophef. Ook een jaar na dato is er nog steeds weerstand ten aanzien van het azc. Zo ervaren sommige wijkbewoners dat zij worden benadeeld ten opzichte van de bewoners van het azc.

Imago en veiligheidsbeleving

IJsselmonde kent een steeds negatiever imago, dit geldt met name voor Beverwaard. Deze verslechtering wordt mogelijk veroorzaakt door wijkveiligheidsincidenten, heersende armoede, de negatieve publiciteit naar aanleiding van de komst van het asielzoekerscentrum en het op non-actief zetten van de gebiedscommissie. Ook is de veiligheidsbeleving van bewoners slecht. Zij ervaren vaak dat er meer woninginbraken plaatsvinden in de wijk dan dat er daadwerkelijk zijn.

Samenwerking tussen professionals binnen het gebied

Binnen de wijken zijn er korte lijnen tussen professionals. Echter is er behoefte aan meer uitwisseling en betere samenwerking tussen professionals en actieve bewoners op gebiedsniveau, bijvoorbeeld bij het bereiken van bepaalde doelgroepen bij activiteiten.

Discriminatie

Discriminatie niet opgemerkt

Uit de gesprekken komen weinig directe signalen over discriminatie naar voren. Professionals herkennen situaties niet als discriminatie of weten niet altijd wat er speelt. Dit wil niet zeggen dat er geen sprake is van discriminatie. Enkele voorbeelden en cijfers tonen aan dat er in IJsselmonde discriminatie-incidenten hebben plaatsgevonden.

Arbeidsmarktdiscriminatie

Gesprekspartners komen in contact met jongeren die aangeven discriminatie te ervaren bij sollicitatieprocedures. Het jongerenwerk heeft daarom gebouwd aan een netwerk met werkgevers in IJsselmonde om jongeren een plek op de arbeidsmarkt te bieden.

De Nederlandse cultuur

Er zijn voorbeelden van uitlatingen met betrekking tot het aanpassen aan de Nederlandse cultuur, zoals de uitspraak "In Nederland doen wij het zo, wen er maar aan". Deze vinden zowel on- als offline plaats. Sommige bewoners lijken hierin tegenstrijdig te zijn: online uiten zij zich negatief over nieuwkomers, terwijl ze bij activiteiten die zij organiseren nieuwkomers graag uitnodigen. Ook de gesprekspartners zelf hebben soms uitgesproken ideeën over wat Nederlands zijn betekent of welke activiteiten Nederlands zijn en welke niet.

Vrouw/man-emanipatie

Traditionele rolpatronen

Traditionele opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid, en de hieraan verbonden taken en rollen, zijn aanwezig bij huishoudens in IJsselmonde. Dit kan betekenen dat met name mannen

verantwoordelijk zijn voor het inkomen en vrouwen voor de opvoeding. Na een scheiding zijn het met name vrouwen die alleen achterblijven met de zorg voor de kinderen.

Kwetsbare vrouwen en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Er is sprake van veel huiselijk geweld in het gebied. Hiervan zijn vaak vrouwen het slachtoffer. Professionals zouden graag aan de slag gaan met het weerbaarder maken van vrouwen, maar vinden het soms lastig om meisjes en vrouwen te bereiken voor de activiteiten die zij organiseren.

In het verleden waren er jonge vrouwen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoonden. Vanuit het onderwijs blijft er behoefte bestaan aan voorlichting.

Lhbt-emancipatie

Onvoldoende zicht

Gesprekspartners hebben geen direct zicht op de situatie van lhbt-personen in het gebied. Ook ontvangen zij zelden vragen van hun achterban of doelgroep over lhbt-onderwerpen. Er is behoefte aan meer kennis en methoden om seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken bij biculturele en religieuze jongeren.

Taboe en 'homo' als scheldwoord

Onder jongeren zijn lhbt-onderwerpen vaak taboe. Ook wordt het woord 'homo' vaak gebruikt als scheldwoord.

Onveiligheid en discriminatie

Er zijn signalen dat lhbt-personen zich onveilig voelen op straat of in openbare instellingen in IJsselmonde, en zich hierdoor terugtrekken. Ook zijn er verhalen over discriminatie van lhbt-personen door taxichauffeurs.

Plein met kleuren

De kleuren die zijn aangebracht op een plein om overlastgevende jongeren te weren, wordt door een gesprekspartner in verband gebracht met de regenboogkleuren van de lhbt gemeenschap. Het gebruik van deze kleuren en de kleur roze, met als doel om jongeren weg te jagen, kan als kwetsend worden ervaren door lhbt-personen.

Aanknopingspunten en aanbevelingen

- Behoud aandacht voor spanningen tussen oudere bewoners zonder migratieachtergrond en jongeren met migratieachtergrond.
- Bevorder diversiteit onder de bewoners die een bewonersinitiatief nemen, door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar de voorwaarden van participatiebudgetten en duidelijke informatie te verschaffen over de aanvraagprocedure.
- Blijf investeren in Nederlandse taalvaardigheid, zodat bijvoorbeeld de belemmering om gebruik te maken van hulpvoorzieningen vermindert.

- Verhelp belemmeringen om gebruik te maken van armoedevoorzieningen, bijvoorbeeld door het uitbreiden van openingstijden en het opstellen van een protocol om discriminatie bij deze voorzieningen aan te pakken.
- Besteed extra aandacht aan armoede in heel IJsselmonde en specifiek Beverwaard. Niet alleen om deze mensen uit een sociaal isolement te halen, maar ook om het gevoel van achterstelling te verlagen.
- Zet actief in op samenwerking tussen professionals en actieve bewoners in heel IJsselmonde, zodat er meer uitwisseling kan ontstaan. Bijvoorbeeld over hoe bepaalde doelgroepen te bereiken.
- Bied trainingen aan aan professionals om discriminatie te signaleren, bespreekbaar te maken en te leren wat zij kunnen doen wanneer er discriminatie wordt ervaren.
- Intensiveer samenwerkingsrelaties om jongeren een arbeidsplek te bieden.
- Blijf investeren in activiteiten voor meisjes, maar ook in activiteiten waar jongens en meisjes op een veilige en gelijkwaardige manier samen kunnen komen.
- Continueer het voorlichten van (onderwijs)professionals over hoe om te gaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- Organiseer een training voor professionals om op een cultuursensitieve wijze seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken.
- Geef voorlichting op scholen over seksuele en genderdiversiteit op een cultuursensitieve manier, waarbij ruimte en begrip is voor de eigen visie van kinderen of de visie ze mee hebben gekregen van hun ouders.
- Draag zorg voor een eenduidige opstelling van professionals met betrekking tot het scheldwoord 'homo'.
- Doe extra onderzoek naar de situaties van lhbt-personen en hun veiligheid in IJsselmonde.
- Bevorder de kennis en het bewustzijn van professionals om te voorkomen dat zij (al dan niet onbedoeld) vervallen in vooroordelen over migratieachtergrond versus lhbt-acceptatie.

Inleiding

In alle veertien gebieden van de gemeente doet IDEM Rotterdam onderzoek naar wat er speelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Dit onderzoek is ook in IJsselmonde uitgevoerd, en in deze rapportage worden de resultaten daarvan besproken.

We hebben een breed palet aan signalen verzameld die laten zien hoe integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie er in IJsselmonde uitzien. Hiertoe hebben we professionals en andere actieve bewoners geïnterviewd. De resultaten van deze interviews zijn teruggekoppeld tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst, waardoor de signalen die we verzamelden zijn aangevuld. Zo krijgen we zicht op verschillende knelpunten en lacunes ten aanzien van de vier thema's, net zoals succesvolle voorbeelden die andere Rotterdammers kunnen inspireren.

Bij het lezen van dit gebiedsbeeld is het goed te weten dat IJsselmonde een groot gebied is met 59.635 inwoners en is ontstaan uit het dorp Oud-IJsselmonde, dat in 1941 bij Rotterdam werd gevoegd. Tegenwoordig omvat het gebied IJsselmonde de wijken Beverwaard, Groot-IJsselmonde, Lombardijen en Oud-IJsselmonde. Het zijn wijken gebouwd na de Tweede Wereldoorlog. Geografisch gezien liggen Beverwaard en Lombardijen afgezonderd van Groot- en Oud- IJsselmonde. Mede door deze geografie en historie verschillen de wijken van elkaar wat betreft grootte, aantal inwoners, sociaaleconomische status van de bewoners, veiligheid, zelfredzaamheid en betrokkenheid bij de buurt. Ook tijdens de gesprekken die wij hebben gevoerd met professionals voor dit Gebiedsbeeld zijn deze verschillen herhaaldelijk genoemd. Dit betekent dat de signalen die in dit beeld zijn beschreven niet altijd gelden voor het gehele gebied. Waar mogelijk wordt de specifieke wijk genoemd waar het signaal over gaat.

Dit gebiedsbeeld is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk worden de doelen en methode van dit onderzoek toegelicht. Vervolgens bespreken we per thema zowel de signalen die we hebben opgetekend als succesvolle voorbeelden die we tegen zijn gekomen. We plaatsen het beeld dat hieruit oprijst in de context van Rotterdamse feiten en cijfers, en het gebiedsprogramma. Tot slot gaan we in op concrete aanknopingspunten voor professionals, betrokken bewoners, ondernemers en anderen om verder met de thema's in IJsselmonde aan de slag te gaan.

Juni 2017

www.idemrotterdam.nl

Methodie

Behoeftie-inventarisatie

De behoefte-inventarisatie is een kwalitatief onderzoek waarmee IDEM Rotterdam signalen verzamelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie, en behoeften ten aanzien van deze vier thema's in kaart brengt. De behoefte-inventarisatie wordt in alle veertien gebieden van de gemeente Rotterdam uitgevoerd. In februari/maart 2017 hebben we dit onderzoek in IJsselmonde gedaan.

Centraal staat de vraag: wat speelt er op het gebied van integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie in IJsselmonde? We letten bij het beantwoorden van deze vraag op de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkelingen en gebeurtenissen in IJsselmonde zijn van invloed op het gebied en zijn bewoners ten aanzien van de vier thema's?
- Tegen welke knelpunten en lacunes lopen bewoners en professionals aan zodra ze zich met één of meerdere van deze thema's bezighouden?
- Wat zijn succesvolle voorbeelden van activiteiten in IJsselmonde op het gebied van de vier thema's?
- Welke behoeften leven er in IJsselmonde om aan de slag te gaan met projecten die gaan over integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie?

Interviews en wijkbijeenkomst

In elk gebied spreken we in totaal met twaalf tot vijftien professionals en andere actieve bewoners. Deze interviews zijn geanonimiseerd. We streven naar een zo divers mogelijke groep gesprekspartners die zich bezighouden met uiteenlopende activiteiten, zoals vertegenwoordigers van welzijnsorganisaties, kunst- en cultuurorganisaties, religieuze instellingen, onderwijsinstellingen, jongerenwerk, wijkpolitie, ondernemers, buurtverenigingen, bewonersinitiatieven en gebiedscommissies.

Op basis van deze gesprekken hebben we een eerste impressie gekregen van wat er speelt in IJsselmonde ten aanzien van de vier thema's. Vervolgens hebben we dit beeld teruggekoppeld aan een diverse groep professionals en actieve bewoners tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst. In kleinere tafelgesprekken hebben zij dit beeld en hun behoeften vervolgens nader besproken, waardoor de eerste analyse verder kan worden aangescherpt, aangepast en aangevuld.

Gebiedsbeeld

In dit gebiedsbeeld bundelen en analyseren we de uitkomsten van de interviews en de tafelgesprekken. Waar relevant worden de inzichten besproken in relatie tot bestaande Rotterdamse feiten en cijfers, het Gebiedsprogramma en het Uitvoeringsplan van het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling in IJsselmonde.

Het gebiedsbeeld heeft als doel om relevante partijen en geïnteresseerden binnen en buiten IJsselmonde te informeren over wat er speelt ten aanzien van de vier thema's in het gebied. Knelpunten en lacunes worden duidelijk, net als succesvolle voorbeelden. Uiteindelijk leidt dit gebiedsbeeld tot een inkleuring van al bestaande kwantitatieve gegevens over IJsselmonde, en brengt het verdiepende kennis over hoe de vier thema's er op gebiedsniveau uit zien. Vervolgens kunnen professionals en bewoners op basis van deze informatie binnen en buiten IJsselmonde projecten en samenwerkingen opstarten om met één of meerdere van de thema's aan de slag te gaan.

Integratie in IJsselmonde

Integratie is geen eenduidige term. Verschillende mensen en organisaties bedoelen er uiteenlopende dingen mee. Sommigen gebruiken de term om te focussen op de sociale, economische of culturele situatie van mensen met een migratieachtergrond. Anderen wijzen erop dat integratie een collectief proces is, waarbij iedereen werkt aan de integratie van de Rotterdamse samenleving als geheel. Weer anderen wijzen het gebruik van de term volledig af, omdat het bijdraagt aan een onnodig onderscheid.

Tegen de achtergrond van deze debatten benadert IDEM Rotterdam integratie als een koepelterm om te kunnen praten over onderwerpen die raken aan de verhoudingen tussen Rotterdammers, over de situatie van nieuwkomers in de stad, en over tegenstellingen tussen personen en groepen waar mensen tegenaan lopen. Wij benaderen integratie daarmee vooral als een idee dat betrekking heeft op de stad als geheel.

De bevolking in IJsselmonde wijkt wat betreft migratieachtergrond niet veel af van de bevolking van heel Rotterdam. 47% van de bevolking van IJsselmonde heeft een migratieachtergrond tegenover 51% van de totale Rotterdamse bevolking. De grootste drie migrantengemeenschappen zijn Surinaamse-Nederlanders, Antilliaanse-Nederlandse en Turkse-Nederlanders.
(Gemeentelijke basisadministratie 1-1-2015)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van integratie in IJsselmonde. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in IJsselmonde beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over integratie

Spanningen tussen ouderen en jongeren

Het meest hebben we gehoord over spanningen tussen eerste generatie IJsselmondenaren, voornamelijk oudere, witte bewoners, en de jongere nieuwkomers, vaak met een migratieachtergrond. Deze ouderen uiten met name klachten over het hangen op straat van jongeren, wat gepaard gaat met geluidsoverlast en afval op straat. Gesprekspartners geven aan dat hangjeugd in IJsselmonde van alle tijden is, echter doordat de jongeren die momenteel op straat hangen een migratieachtergrond hebben, wordt er meer overlast ervaren door de ouderen. Bovendien wordt de geluidsoverlast gekoppeld aan ras of etniciteit, wat resulteert in vooroordelen en stigmatisering. Het gaat dan bijvoorbeeld over “hun straatcultuur, lawaai, dominantie en vervuiling”. Aan de andere kant resulteren deze verhalen mogelijk ook in meer sociale isolatie bij de ouderen. Zo vertellen een aantal gesprekspartners dat ouderen minder naar buiten durven te gaan uit angst voor de jongeren. De veiligheidsmonitor van 2016 laat zien dat bewoners uit Groot IJsselmonde-Noord een sterk vermijdingsgedrag hebben. Met een schaalscore van 2,18 staat deze wijk op de vierde plaats van Rotterdamse wijken waarin bewoners hebben aangegeven bepaalde situaties (buiten de deur, in de eigen buurt) te vermijden.

In IJsselmonde werd in 2016 de meeste overlast van groepen jongeren ervaren in Groot IJsselmonde-Noord. Hier ervaaarde 17% van de bewoners vanaf 15 jaar overlast (gemiddeld voor Rotterdam 12%). Dit percentage is sterk gedaald ten op zichte van peildatum 2014. Toen ervaaarde 20% van de inwoners vanaf 15 jaar overlast (gemiddeld voor Rotterdam 13%).
(Enquête Veiligheidsmonitor 2014 en 2016)

Zoals hiernaast in het kader te lezen is, is de ervaren overlast sterk gedaald tussen de peiljaren 2014 en 2016. Gesprekspartners geven aan dat er minder jongeren op straat hangen om verschillende redenen: zij krijgen een relatie, verplaatsen zich naar andere wijken of zitten een straf uit. Ondanks dat er minder overlast wordt ervaren, blijven de spanningen tussen de groepen een aandachtspunt voor professionals. Zo organiseren zij momenteel activiteiten om oud en jong bij elkaar te

brengen, zoals de Ouderen4Daagse en kookactiviteiten. Deze projecten hebben aan de ene kant als doel om het beeld van de ouderen over jongeren met een migratieachtergrond te nuanceren en aan de andere kant jongeren van de straat te halen. De activiteiten worden als succesvol ervaren door de gesprekspartners: de groepen bewoners spreken meer met elkaar dan over elkaar. Bovendien worden de activiteiten druk bezocht en zijn er steeds meer locaties in IJsselmonde waar deze activiteiten plaatsvinden. Er is blijvende behoefte naar uitbreiding en uitwisseling tussen de verschillende initiatieven op gebiedsniveau die werken aan het bij elkaar brengen van jong en oud.

Samenkomen in eigen kringen en aanvragen van participatiebudgetten

Een onderwerp dat in gesprekken regelmatig terugkomt is het naast elkaar leven van verschillende groepen in IJsselmonde. Een paar illustrerende uitspraken hiervoor zijn: *“typische Rotterdamse integratie, hele volksstammen leven naast elkaar”*, *“in IJsselmonde is alles gemixt, maar het mixt niet”* en *“mensen blijven als kliekje bij elkaar”*. De gesprekspartners geven aan dat bewoners van IJsselmonde zich vooral binnen hun eigen, etnische kringen bewegen en er weinig samenkomen is tussen de diverse groepen in het gebied. Soms wordt deze ontwikkeling als hinderlijk ervaren, met name als het gaat om het participeren in de buurt. Zo komt uit de gesprekken naar voren dat het vaak dezelfde oudere bewoners zonder migratieachtergrond zijn die activiteiten ondernemen in de buurt en geld hiervoor aanvragen. Het blijkt lastig om mensen met een migratieachtergrond bij deze activiteiten te betrekken of eigen initiatieven te laten ontplooiën.

Rotterdam kent een hoge segregatieindex voor Rotterdammers zonder migratieachtergrond: maar liefst 45%. Dit percentage is beduidend hoger dan de segregatie-index van Nederlanders zonder migratieachtergrond in een andere grote, hyperdiverse stad: in Amsterdam is het percentage 27% voor deze groep. Kortom: Rotterdammers zonder migratieachtergrond wonen bovengemiddeld vaak ‘onder elkaar’.
(Entzinger, H. & Scheffer, P. (2012). *De staat van integratie. Rotterdam/Amsterdam*.)

Dit is op zich geen verrassende ontwikkeling om meerdere redenen. Allereerst is de groep bewoners zonder migratieachtergrond aanzienlijk groter dan de afzonderlijke groepen met migratieachtergrond,

In de leeftijdscategorieën tot 50 jaar zijn er meer inwoners in IJsselmonde met migratieachtergrond dan zonder. Vanaf 50 jaar ontstaat er een groot verschil: dan zijn er veel meer mensen zonder dan met migratieachtergrond.
(OBI, Gemeente Rotterdam, 2017).

welke varieert tussen de 1,5% Kaapverdise-Nederlanders en 10% Surinaamse-Nederlanders. Bovendien zijn de bewoners zonder migratieachtergrond vaak ouder dan de bewoners met migratieachtergrond. De cijfers van de afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI) van de gemeente Rotterdam tonen aan dat naarmate de leeftijd hoger wordt, er steeds minder bewoners zijn met migratieachtergrond. Uit onderzoek van het

Erasmus Centre for Citizenship, Migration and the City naar burgerparticipatie in ongelijke steden (2015) blijkt dat ouderen tussen 65 en 74 jaar het meest van alle leeftijdscategorieën betrokken zijn bij buurtparticipatie. Mogelijk hebben ouderen meer tijd om aan vrijwillige activiteiten deel te nemen doordat ze in een andere levensfase zitten dan jongeren. Jongere bewoners zijn mogelijk vaker druk met school, werken of zorgen voor thuiswonende kinderen. Ten tweede, wonen deze oudere bewoners vaak al een lange periode in de wijken van IJsselmonde. Hierdoor hebben zij een sterk netwerk met andere bewoners en meer binding met de buurt. Mensen met migratieachtergrond daarentegen wonen relatief minder lang in de wijk (zie volgend signaal). Ten slotte, treft armoede jonge mensen met migratieachtergrond vaker dan mensen zonder migratieachtergrond, wat kan resulteren in een lage participatie (meer hierover onder het signaal over armoede).

Tijdens de gesprekken komt ook naar voren dat bewoners met migratieachtergrond minder vaak participatiebudgetten aanvragen. Naast de hierboven genoemde oorzaken die ook hiervoor gelden, geven de gesprekspartners een aantal mogelijke redenen. Allereerst wordt de verhoogde tijdsinvestering om geld aan te vragen voor bewonersinitiatieven genoemd. De bewoners zonder migratieachtergrond hebben mogelijk al vaker een participatiebudget aangevraagd, waardoor ze beter weten wat het betekent en eenvoudiger een nieuwe aanvraag doen. Ten tweede, zou een taalachterstand bij met name eerste generatie bewoners met een migratieachtergrond een rol kunnen spelen. Mogelijk zijn zij niet bekend met de beschikbaarheid van deze budgetten of vinden ze het lastig om er een aan te vragen. Een laatste mogelijke reden is dat mensen met migratieachtergrond worden afgeschrikt om een activiteit te organiseren waarbij rekening gehouden wordt met diversiteit. Sommige groepen willen liever onder elkaar iets doen, zo wordt er gesproken over een groep Marokkaans-Nederlandse vrouwen die iets wilden organiseren maar uit beeld verdween doordat zij geen andere vrouwen of mannen bij hun activiteit wilden hebben. Daardoor kan het zijn dat sommige zelfgeorganiseerde activiteiten van mensen met migratieachtergrond niet altijd zichtbaar zijn voor professionals en er mogelijk het beeld ontstaat dat zij niet of weinig participeren.

Armoede

Uit de gesprekken blijkt dat armoede een grote rol speelt in het gebied. Dat resulteert in een gevoel van achterstelling: mensen voelen zich buitengesloten als gevolg van armoede, schulden, laag inkomen en werkloosheid. Deze sociale situatie kan ertoe leiden dat mensen zich terugtrekken, passief worden en in een sociaal isolement raken. Alle energie gaat naar het aan elkaar knopen van de eindjes en er is geen geld om deel te nemen aan activiteiten waarvoor vaak geld nodig is. Gesprekspartners geven aan dat deze armoede erg voel- en zichtbaar is in sommige buurten: kapotte fietsen op straat, minder auto's voor de deur en kinderen die zonder ontbijt naar school komen. Een gesprekspartner, die op een school werkt, geeft aan dat armoede op school goed te merken is aan het niet betalen van de ouderbijdrage voor extra activiteiten naast de lesprogramma's. Kinderen die niet betalen worden soms uitgesloten van deze extra activiteiten.

Uit de cijfers van de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (2016) blijkt dat iets minder dan de helft (44%) van de inwoners (vanaf 19 jaar) in Beverwaard moeite heeft om rond te komen. Voor de wijk Groot IJsselmonde is dat 31%, Lombardijen 31% en Oud IJsselmonde 24%. Voor heel Rotterdam heeft iets meer dan een derde (31%) van de inwoners moeite om rond te komen.

Er zijn armoedevorzieningen in IJsselmonde, maar gesprekspartners geven aan dat het gebruik hiervan een aantal belemmeringen kent. Ten eerste komen werkende bewoners niet altijd in aanmerking voor een bijdrage van de voedselbank of andere voorzieningen. Dat terwijl juist de groep werkende armen steeds groter wordt. Bovendien zijn veel voorzieningen alleen tijdens kantooruren geopend, wanneer deze bewoners vaak aan het werk zijn. Ten tweede, heerst er taboe en schaamte over armoede. Gesprekspartners geven aan dat schaamte een reden is om geen hulp te vragen, bijvoorbeeld bij het invullen van formulieren. Een versterkende factor hierbij is dat sommige armoede voorzieningen gerund worden door vrijwilligers die woonachtig zijn in de buurt. Hierdoor durven sommige mensen niet naar de voorziening te gaan uit vrees dat dan iedereen weet dat je in de problemen zit. Ten derde zijn er signalen dat sommige bewoners met migratieachtergrond minder makkelijk gebruik maken van armoedevorzieningen doordat deze gerund worden door vrijwilligers zonder migratieachtergrond en er mogelijk sprake is van vooroordelen en spanningen. Zo is er een voorbeeld waarbij een bewoner met migratieachtergrond en angst voor honden, een opmerking te verduren kreeg bij een armoedevoorziening over het erbij horen van honden in onze maatschappij waar men zich aan dient te passen. Ten vierde, zijn er signalen dat groepen bewoners met migratieachtergrond (Surinaamse Nederlanders en Caribische Nederlanders) financiële problemen vaak in eigen kringen proberen op te lossen, wat soms kan resulteren in spanningen en nog grotere financiële problemen. De hulp van een professional wordt pas ingeschakeld als er geen andere mogelijkheden meer zijn. Echter professionals geven aan graag preventiever te werken met deze groepen, bijvoorbeeld door het geven van trainingen budgetbeheer. Ten slotte, kan er sprake zijn van een taalachterstand bij het aanvragen van armoedevorzieningen. Zo noemt een gesprekspartner een voorbeeld van een moeder die, doordat ze geen Nederlands spreekt, niet op de hoogte was van de sportfondsvoorziening voor haar zoon.

Taalachterstand

Taalachterstand bij met name de oudere bewoners met migratieachtergrond komt tijdens de gesprekken een aantal keren naar voren. Ook in het Cluster MO 2015-2018 is het vergroten van de Nederlandse taalvaardigheid onder bewoners van de wijk Lombardijen aangemerkt als aandachtspunt. Kijkend naar de cijfers in het Wijkprofiel is er een lichte daling in Lombardijen te zien tussen de peiljaren 2014 en 2016 wat betreft het percentage bewoners dat moeite heeft met het Nederlands spreken (van 17% naar 14%), lezen (van 15% naar 12%) en schrijven (van 20% naar 18%). Echter voor wat betreft de wijk Groot IJsselmonde-Zuid is een sterke verhoging waar te nemen van het percentage mensen dat moeite heeft met het spreken (van 9% naar 13%), lezen (van 10% naar 16%) en schrijven (van 13% naar 20%) van het Nederlands.

Voortijdige schoolverlaters

Er zijn signalen dat jongeren voortijdig hun school verlaten en daardoor geen startkwalificatie hebben. Voortijdig schoolverlaten kan resulteren in een slechter arbeidsmarktperspectief en een verhoogde

kans op criminaliteit. Het Nederlandse Jeugdinstituut zette in 2008 een aantal bekende risicofactoren op een rij van voortijdig schoolverlaten, zoals een lage sociaal economische positie van de ouders, armoede, mate van ouderbetrokkenheid bij schoolactiviteiten, mate van ondersteuning van ouders bij het leren en een gemiddeld lager voortgezet schooladvies door het basisonderwijs. Ook in IJsselmonde kan er sprake zijn van deze risicofactoren. Zo heerst er veel armoede, zijn ouders vaker laag opgeleid of hebben mogelijk zelf ook geen startkwalificatie.

Een startkwalificatie is een diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger. Leerlingen van 16 tot 18 jaar vallen onder de kwalificatieplicht. Leerlingen van 18 tot 23 jaar krijgen hulp van Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC-regio's) om toch een startkwalificatie te halen.

In Rotterdam heeft 37% van de inwoners geen startkwalificatie (leeftijd 15 t/m 75 jaar). IJsselmonde kent relatief gezien veel inwoners zonder startkwalificatie: in Lombardijen, Beverwaard en Groot IJsselmonde heeft 47% van de inwoners geen startkwalificatie en in Oud IJsselmonde zijn dat 32% van de inwoners. (Sociaal Statistisch Bestand 2014)

Eenzaamheid

Het probleem van eenzaamheid bij ouderen wordt door meerdere gesprekspartners genoemd als urgent signaal in de wijk. Ook 'Gezondheid in Kaart 2014' van de GGD bevestigt dit signaal: Lombardijen kent het op twee na hoogste aandeel (19%) ernstig eenzamen (17 jaar en ouder) in Rotterdam. Mogelijk wordt dit hoge aandeel veroorzaakt doordat er veel ouderen wonen in IJsselmonde, doordat hun familie en vrienden vaak niet in de buurt wonen, of doordat zij angst hebben om naar buiten te gaan (zie signaal het eerste signaal over integratie).

Volgens onderzoekers Fokkema en Van Tilburg van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut tast eenzaamheid het welzijn van mensen aan en kan het in allerlei opzichten ziekmakend zijn, zowel geestelijk als lichamelijk. Op dit moment worden er onder andere 75+ bezoeken en wijkmaaltijden georganiseerd in IJsselmonde, wat volgens gesprekspartners een goede manier is om eenzaamheid in kaart te brengen en tegen te gaan. Desalniettemin blijft er behoefte in het gebied aan meer activiteiten om eenzaamheid tegen te gaan.

Komst asielzoekerscentrum

Aan de rand van de wijk Beverwaard staat sinds begin 2016 een asielzoekerscentrum. Voorafgaand aan de komst van het opvangcentrum was er veel verzet vanuit de wijk, dit uitte zich onder andere in rellen en enkele arrestaties. De gesprekspartners geven aan dat de reden voor het verzet duidelijk was: bewoners voelden zich overvallen en niet betrokken bij het besluit. Bovendien vonden bewoners en lokale politici de locatie slecht gekozen: een wijk met weinig draagkracht door veel armoede en hoge werkloosheid.

Ook ruim een jaar na dato is er nog steeds weerstand. Zo hebben sommige bewoners het gevoel te worden achtergesteld ten opzichte van de statushouders, wat blijkt uit opmerkingen van gesprekspartners zoals de uitspraak die hiernaast is uitgelicht. Een ander voorbeeld waarin bewoners voelen dat ze worden achtergesteld is het verhaal dat veel kinderen in Beverwaard geen fiets hebben en lopend naar school moeten, terwijl er

"We zijn niet tegen vluchtelingen, maar tegen de locatie in Beverwaard. Mensen hier hebben 40 euro per week te besteden, dan is het niet uit te leggen dat mensen die in het AZC verblijven 170 euro per week hebben."

volgens de gesprekspartner in het asielzoekerscentrum fietsen in overvloed zijn en deze gratis worden verstrekt. Hierdoor blijft het gevoel bestaan dat bewoners niet gehoord worden en ze worden achtergesteld.

Ook worden er nog steeds uitspraken gedaan die zich richten op de statushouders, zoals “we willen deze groepen niet”. Echter op basis van de gesprekken leidt het niet tot een directe confrontatie tussen de statushouders en Beverwaarders. De twee groepen lijken weinig met elkaar in contact te komen en de enkele initiatieven die worden genomen om de groepen bij elkaar te brengen hebben wisselend succes. Zo bouwden vrijwilligers een Sinterklaashuis waar verschillende activiteiten werden georganiseerd. Ook kinderen van het AZC werden hiervoor uitgenodigd. Echter op een voorstelling gemaakt door jongeren uit IJsselmonde en het AZC kwam niemand af.

Imago en veiligheidsbeleving

Tijdens de behoefte inventarisatie komt tijdens een aantal gesprekken het negatieve imago van IJsselmonde ter sprake. Met name Beverwaard heeft een slecht imago, veroorzaakt door wijkveiligheidsincidenten in het verleden, heersende armoede en versterkt door de negatieve publiciteit rondom de komst van het asielzoekerscentrum. Ook de escalatie in de gebiedscommissie droeg hieraan bij. De gebiedscommissie was tegen de komst van het asielzoekerscentrum en schaarde zich achter de protesterende bewoners. Echter een besluit over de komst viel buiten de bestuurlijke bevoegdheden van de commissie. Het gemeentebestuur stelde de commissie daarom vervolgens op non-actief. Ook nu zijn er nog steeds verhalen over onvrede bij bewoners. Zij voelen zich nog steeds ongehoord en te weinig betrokken bij besluitvorming. Bijvoorbeeld ten aanzien van het bebouwen van de tweede heuvelpark zijn er geluiden van bewoners die vinden dat ze niet gehoord worden en er geen inspraak over hebben.

“Het oordeel en de beleving van de bewoners van de wijk is slechter dan de realiteit.”

Het imagoprobleem van Beverwaard is opgenomen in het Gebiedsplan 2015-2018. Echter ook voor heel IJsselmonde geven een aantal gesprekspartners aan dat er sprake is van een verslechterend imago en dat heeft zijn weerga op de bewoners. Zo is in alle wijken in

IJsselmonde de veiligheidsbeleving slechter dan de objectieve cijfers uit het Wijkprofiel aantonen. Met name wat betreft inbraak zijn de subjectieve cijfers over woninginbraak erg hoog, zo laten de cijfers uit de enquête Veiligheidsmonitor 2015 zien: op de vierde plaats van alle Rotterdamse wijken staat Groot IJsselmonde-Zuid (40%); op de vijfde plaats Groot IJsselmonde-Noord (36%); op de zesde plaats Lombardijen (35%); en Beverwaard op de elfde plaats (30%). Het Rotterdamse gemiddelde ligt op 20%.

Samenwerking tussen professionals binnen het gebied

Tijdens de gesprekken is een aantal keer de samenhang tussen de verschillende wijken in IJsselmonde genoemd als aandachtspunt. Binnen de wijk zijn er korte lijnen en weten professionals en vrijwilligers elkaar redelijk goed te vinden. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking die tot stand kwam tijdens een crisissituatie waarbij, na het faillissement van een zorgorganisatie, een aantal gezinnen uit huis gezet dreigden te worden. De woningbouwcoöperatie signaleerde dit snel en er volgden direct acties om de uithuiszetting te voorkomen. Wat betreft de samenwerking tussen professionals buiten de

wijken, in het hele gebied, is behoefte aan verbetering. Professionals weten niet altijd van elkaars bestaan of waar andere organisaties mee bezig zijn. Dat terwijl er veel kansen liggen door meer uitwisseling. Bijvoorbeeld als het gaat om het bereiken van bepaalde groepen. Waar professionals in de ene wijk goed weten wat voor activiteiten voor jonge vrouwen aantrekkelijk zijn en hoe hen te betrekken, lukt het professionals in een andere wijk niet goed om jonge vrouwen te lokaliseren en weten ze niet wat ze voor hen kunnen bieden.

Succesvolle voorbeelden

De gesprekspartners geven tijdens de gesprekken veel goede voorbeelden van participatie en integratie in IJsselmonde. Opvallend is hierbij dat deze voorbeelden vaak draaien om muziek, koken en eten. Ook is er een groep bewoners die zelf zorgen voor de veiligheid in de buitenruimte in hun wijk.

“Het samensmelten van diverse culturen in Rotterdam zorgen voor verschillende muziek stilen zal het publiek worden geëntertand door de beste Dj’s en muziekgroepen die Rotterdam rijk is.” (Website Sweet Kings Day)

Sweet Kings Day Festival. Een groep bewoners organiseert jaarlijks in het Spinozapark een festival tijdens koningsdag. Het is een kleinschalig festival met muziek, zang en dans. Hier is iedereen welkom en de opkomst is divers zowel in leeftijd als achtergrond.

Heavy Metal poppodium Baroeg. Vroeger werd het poppodium als een probleem gezien, bewoners ervaren geluidsoverlast en vonden het publiek dat op het podium afkwam eng. Tegenwoordig wil het poppodium iets betekenen voor de buurt en stellen zij hun gebouw ter beschikking tijdens feesten voor bewoners.

Lomba Kookt. Pit010 organiseert een keer in de zes weken een kookprogramma voor jongeren uit de buurt en bewoners van het verzorgingshuis in Lombardijen. Hier doen ook jongeren uit de internationale schakelklas van het Olympia Collega aan mee, die soms ook in het asielzoekerscentrum in Beverwaard wonen. De maaltijden hebben iedere keer een ander thema, zoals een zomerse barbecue, Turkse maaltijd of een High Tea.

Ouderen4daagse. Dit bewonersinitiatief wordt jaarlijks georganiseerd in Beverwaard voor ouderen die slecht ter been zijn. Hiervoor zijn veel vrijwilligers nodig die de ouderen begeleiden. Onder de vrijwilligers zitten ook jongeren met diverse achtergronden. Het doel van de wandeling is dat de ouderen en jongeren elkaar leren kennen en met elkaar in gesprek gaan.

Sinterklaashuis. Een leegstaand pand in Beverwaard is ingericht als Sinterklaashuis. In 2016 kwamen er 3000 kinderen in twee weken. Kinderen met alle achtergronden waren aanwezig, ook uit het asielzoekerscentrum. In 2017 staat er weer een Sinterklaashuis gepland.

Mama Sini is een initiatief vanuit de Caribisch-Nederlandse gemeenschap. Zij komen drie avonden in de week samen om warm eten te maken voor iedereen.

Hotspot Hutspot. Vrijwilligers van jong tot oud werken samen in een moestuin, keuken en wijkrestaurant. Ze leren elkaar kennen en waarderen, leren een vak en doen werkervaring op.

De Swingmarket. Bezoekers kunnen hun eigen voedselpakket samenstellen. Via een persoonlijke pas krijgen zij een fictief tegoed dat zij kunnen besteden in de winkel. In tegenstelling tot de voedselbank ervaren bezoekers een gelijkwaardige behandeling doordat zij zelf keuzes kunnen maken in wat ze willen. Ook wordt geprobeerd om schaamte tegen te gaan, doordat de winkel voor iedereen toegankelijk is.

Discriminatie in IJsselmonde

Discriminatie is het maken van ongeoorloofd onderscheid tussen mensen en groepen op basis van een kenmerk dat in een specifieke situatie niet van belang is. Voorbeelden van zulke kenmerken zijn huidskleur, seksuele oriëntatie, handicap of leeftijd. Dit is de werkdefinitie van discriminatie die antidiscriminatiebureaus in Nederland hanteren.

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van discriminatie in IJsselmonde. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in IJsselmonde beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over discriminatie

Discriminatie niet opgemerkt

Uit de gesprekken komen weinig directe signalen over discriminatie in IJsselmonde. Een aantal gesprekspartners geven aan dat het niet speelt of zich er niet bewust van zijn. De signalen die er wel zijn, hangen samen met signalen die onder het thema integratie beschreven zijn van dit rapport. Zo zijn er signalen over stigmatisering van jongeren en het snel koppelen van bepaald gedrag aan huidskleur of achtergrond. Ten aanzien van de statushouders in Beverwaard gaat het met name over onvrede richting de gemeente en niet direct naar de statushouders. Echter een kritische kanttekening hierbij is waarom juist dit gemeentelijke besluit tot een escalatie heeft geleid. Hoe kan het dat bewoners zich niet om een ander besluit ongehoord voelden? En hoe kan dit gepaard gaan met zoveel emotie, dat het tot escalatie leidt? Daarnaast is er bij het signaal armoede onder het thema integratie te lezen dat sommige armoedevoorzieningen soms bewoners met migratieachtergrond uitsluiten en is er bij het thema lhbt-emancipatie te lezen dat er soms sprake is van discriminatie ten aanzien van lhbt-personen.

Bovendien laten cijfers zien dat er wel degelijk sprake is van discriminatie in IJsselmonde, zoals bijvoorbeeld de cijfers in het kader hiernaast laten zien. De Monitor Discriminatie 2016 laat eveneens zien dat er 28 discriminatie incidenten zijn geregistreerd door het politie basisteam in IJsselmonde. De grond waarvan bijna alle registraties zijn gedaan betrof discriminatie van moslims. Ook toont het rapport aan dat incidenten vaak op een sportcomplex plaatsvonden.

18% van de Rotterdammers maakte discriminatie mee in 2015. (RADAR/IDEM Rotterdam, 2016. *Discriminatie in Rotterdam. Omnibusenquête 2015*)

7% van de Rotterdammers maakt discriminatie mee in de eigen buurt. Dit geldt voor 8% van de IJsselmondenaren. (Enquête Wijkonderzoek 2015)

De cijfers in de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen uit 2016 laten zien dat: 32% van de inwoners in de leeftijd 19 t/m 64 jaar soms of vaak gediscrimineerd is. Voor heel Rotterdam is dat 27%.

Arbeidsmarktdiscriminatie

Tijdens de gesprekken komt naar voren dat er jongeren zijn geweest die hebben aangegeven geen werk te kunnen vinden doordat zij de verkeerde achternaam hebben of een donkere huidskleur. Het is onduidelijk voor de professionals of er in die gevallen daadwerkelijk sprake was van discriminatie of er alleen sprake was van een gevoel door opeenstapeling van eerdere ervaringen. Gezien de diversiteit onder de jongeren in IJsselmonde en het vorige signaal, is het niet ondenkbaar dat zij in aanraking komen met arbeidsmarktdiscriminatie. Ook zijn er verhalen dat sommige werkgevers per definitie jongeren met migratieachtergrond afkeuren, omdat zij aangeven betere ervaringen te hebben met jongeren zonder migratieachtergrond.

In de meest recente Rotterdamse Omnibusenquête uit 2016 gaf 17% van de Rotterdammers aan discriminatie te hebben ervaren bij sollicitaties.

Pit010 heeft succesvolle samenwerkingsrelaties met diverse werkgevers in het gebied en helpen zo jongeren aan een arbeidsplek en werkgevers aan personeel. Bovendien blijven de jongerenwerkers via de werkgevers op de hoogte wanneer er problemen zijn.

De Nederlandse cultuur

Tijdens de gesprekken worden een aantal voorbeelden beschreven over uitlatingen met betrekking tot het aanpassen aan de 'Nederlandse cultuur'. Deze uitlatingen vinden zowel online als offline plaats. Bijvoorbeeld in relatie tot de viering van het Sinterklaasfeest schrijft een bewoner op zijn Facebook pagina: "Het is ons land, onze wijk, onze traditie." Of "In Nederland doen wij het zo, wen er maar aan." Ook vertelt een gesprekspartner over de tegenstrijdigheid van deze uitspraken: mensen die zich online op internetfora negatief uitlaten over nieuwkomers, maar offline in het dagelijks contact goed omgaan met nieuwkomers en hen zelfs helpen of uitnodigen bij activiteiten. Bovendien hebben de gesprekspartners zelf soms uitgesproken ideeën over wat Nederlands zijn betekent. Bijvoorbeeld na de vraag welke activiteiten er worden ondernomen in de wijk, antwoord een gesprekspartner met "Een groep Marokkaanse mannen die zich met Nederlandse dingen bezig houdt, zoals een schoonmaakactie." Door te definiëren wat wel en niet Nederlands is, kan er in- en uitsluiting ontstaan. Immers wordt er enerzijds veronderstelt dat Marokkaanse-Nederlandse mannen doorgaans niet schoonmaken en anderzijds dat Nederlandse mannen wél schoonmaken.

Vrouw/man-emancipatie in IJsselmonde

Emancipatie is een brede term, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Het idee is dan dat iemand niet beperkt mag worden door anderen in zijn of haar zelfstandigheid en vrijheid. Tegelijkertijd is er aandacht nodig voor de sociale, economische en culturele context waarin een persoon verkeert. Dit betekent dat emancipatie niet voor iedereen hetzelfde hoeft te betekenen.

Vrouw/man emancipatie gaat onder andere over het bestrijden van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Een voorbeeld daarvan is het feit dat vrouwen minder betaald worden voor hetzelfde werk als mannen. Of dat er vrouwen veel vaker niet in leidinggevende posities geplaatst worden. In Rotterdam heeft de gemeente veel aandacht voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Bij mannenemancipatie kan er gedacht worden aan het aanpakken van agressiviteit en machogedrag, die vaak samenhangen met bepaalde opvattingen over mannelijkheid. Ook kan het gaan over het bespreekbaar maken van emoties, seksualiteit en eigen behoeften en grenzen.

30% van de Rotterdamse vrouwen voelt zich onveilig in de eigen buurt. Dit geldt voor 20% van de mannen.
(Gemeente Rotterdam, 2013.
Staat van emancipatie)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van vrouw/man-emancipatie in IJsselmonde. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in IJsselmonde beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over vrouw/man-emancipatie

Traditionele rolpatronen

Een onderwerp dat in de gesprekken regelmatig terugkomt is de traditionele taak- en rolverdeling binnen het huishouden. Van oudsher zijn het met name de vrouwen in IJsselmonde die thuis blijven om voor de kinderen te zorgen en mannen die buiten de deur zijn. De gesprekspartners geven aan dat opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid nog steeds sterk aanwezig zijn bij zowel bewoners met als zonder migratieachtergrond. Bij scheidingen resulteert deze taak- en rolverdeling in dat het met name de moeders zijn die de zorg voor de kinderen op zich nemen. Er worden dan ook veel alleenstaande moeders in het gebied gesignaleerd. Ook zijn er signalen van vechtscheidingen, zoals bij een vrouw die na een scheiding en verhuizing gedwongen wordt om de kinderen op school in IJsselmonde te houden.

Bovendien zijn er signalen over geweld binnenshuis. Het kader hiernaast geeft aan dat er een sterke stijging is in het percentage bewoners dat slachtoffer is geweest van huiselijk geweld in IJsselmonde. Een mogelijke oorzaak hiervoor is de toename van armoede in het gebied. Zo stelde de Raad voor de Kinderbescherming eind 2016 dat in ruim 40 procent van de meldingen die zij binnenkrijgen, over ernstige zorgen over de situatie van een kind, financiële problematiek van de opvoeders een rol speelt. In relatie tot traditionele rolpatronen kan bijvoorbeeld de werkloosheid van vader resulteren in armoede en extra spanningen opleveren doordat het zijn verantwoordelijkheid is om geld te verdienen.

Uit cijfers van de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen blijkt dat er in IJsselmonde sprake is van een aanzienlijke stijging in het percentage van de bevolking (19 t/m 64 jaar) dat slachtoffer is geweest van huiselijk geweld in het afgelopen jaar. Waar in 2012 dit percentage lag op 0,6% van de bevolking, lag dat op 2,7% in 2016. Het Rotterdamse gemiddelde bleef met 1,3% gelijk voor 2012 en 2016.

Kwetsbare vrouwen

Naast dat er veel huiselijk geweld in IJsselmonde is waar vrouwen slachtoffer van worden, geven gesprekspartners aan dat vrouwen soms onzichtbaar zijn en moeilijk te bereiken. Bijvoorbeeld voor de activiteiten die zij organiseren. Het is niet altijd duidelijk wat deze doelgroep leuk vindt om te doen en hoe ze te motiveren zijn. Met name de jonge vrouwen zijn niet altijd zichtbaar en blijven vaak binnenshuis. Dat wordt sterker zodra er kinderen zijn om voor te zorgen en heeft onder andere te maken met het signaal over rolpatronen: meiden blijven thuis, jongens hangen op straat. Professionals zouden deze groep jonge vrouwen graag bereiken om hen weerbaarder te maken gezien de stijging van huiselijk geweld in het gebied.

Bovendien blijft er behoefte in het gebied naar weerbaarheidstrainingen voor vrouwen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen. Een aantal jaren geleden was er een groep jonge vrouwen in Beverwaard die grensoverschrijdend seksueel gedrag vertoonden, bijvoorbeeld door naaktfoto's op sociale media te plaatsen en seksuele handelingen aan te bieden tegen een vergoeding in de vorm van geld of goederen. Deze vrouwen toonden weinig weerbaarheid. Professionals hebben daarom trainingen aangeboden om deze vrouwen weerbaarder te maken en beter 'Nee' te leren zeggen.

Goede voorbeelden

Het beheer van Speeltuin Pascal. Marokkaans-Nederlandse mannen werken samen met Caribisch-Nederlandse vrouwen om de speeltuin draaiende te houden.

Ladies Night. Een bewonersinitiatief dat tegenwoordig door Pit010 wordt georganiseerd, waarbij jonge meiden uit de buurt bij elkaar komen voor diverse soorten activiteiten, zoals films kijken. Op deze avonden wordt soms over thema's zoals seksualiteit en loverboys gesproken.

Internationale vrouwendag. Vrouwen met diverse achtergronden vieren deze dag en maken gebruik van de faciliteiten van het poppodium Baroeg.

Vrouwengroepen in House of Hope. Vrouwen van alle leeftijden en met diverse achtergronden komen samen om te naaien, dansen of koken. Hier worden ook onderwerpen zoals emancipatie en seksualiteit besproken.

Fifa voetbaltoernooi. Pit010 heeft een toernooi georganiseerd voor jongens in de wijk. Geeft een ingang om bepaalde onderwerpen te bespreken, zoals seksualiteit.

Lhbt-emancipatie in IJsselmonde

Naast vrouw/man-emancipatie houdt IDEM Rotterdam zich bezig met lhbt-emancipatie. Lhbt-emancipatie heeft te maken met seksualiteit en genderdiversiteit. Seksualiteit gaat over tot wie je je seksueel aangetrokken voelt of op wie je verliefd wordt. Vrouwen die op vrouwen vallen kunnen zich identificeren als lesbisch en mannen die op mannen vallen als homo. Ook zijn er mensen die op personen van beide geslachten vallen, en zij kunnen zichzelf dan biseksueel noemen. De 't' in lhbt-emancipatie verwijst naar trans*personen. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die als meisje worden geboren, maar eigenlijk liever een jongen zijn. Dit noemen we een transgender-identiteit. Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplueterm trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

4% tot 7% van de mensen is lhb, afhankelijk van de vraagstelling in Nederlandse bevolkingsonderzoeken.
(SCP, 2016. *LHBT-Monitor*)

0,6% van de mannen en 0,2% van de vrouwen in Nederland geeft aan zich ambivalent te voelen over hun genderidentiteit.
(SCP, 2012. *Worden wie je bent*)

Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplueterm trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

Ook hier geldt dat emancipatie een brede term is, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Bij lhbt-emancipatie praten we dan over (on)mogelijkheden voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en trans* mensen om hun leven naar eigen inzicht in te richten. Net zoals bij vrouw/man-emancipatie kan de invulling die aan die vrijheid wordt gegeven afhangen van de specifieke sociale, economische of culturele context waarin een persoon zich bevindt. Zo vinden sommige lhbt-personen het heel belangrijk om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit naar iedereen, terwijl anderen ervoor kiezen om bijvoorbeeld met vrienden er wel vrijelijk over te praten maar liever niet met collega's of familie.

25% van de lhb's in Rotterdam-Rijnmond vindt de straten in hun gemeente niet veilig. 14% van de lhb's in deze regio vindt de straten in hun eigen woonomgeving niet veilig.
(RADAR, 2009. *Roze is overal*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van lhbt-emancipatie in IJsselmonde. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in IJsselmonde beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over lhbt-emancipatie

Onvoldoende zicht

Een eerste signaal dat we van bijna alle gesprekspartners terug krijgen, is dat zij aangeven weinig vragen te krijgen van hun achterban of doelgroep waar zij mee werken, niet direct weten welke gebeurtenissen in IJsselmonde daar onder kunnen vallen, en niet direct zicht hebben op de situatie van lhbt-personen in het gebied. Bovendien zijn seksualiteit en genderidentiteit geen thema's die tijdens activiteiten naar voren komen of besproken worden. Ook de openlijke aanwezigheid van lhbt-personen bij activiteiten in de wijk is er zelden.

Sommige professionals zijn wel alert op het onderwerp, maar is het nog niet aan de orde geweest in hun werk. Anderen geven aan dat zij niet zo goed weten wat zij zouden kunnen doen op het onderwerp of waar zij lhbt-personen naar toe zouden kunnen verwijzen met een vraag. Er is een concrete behoefte aan meer kennis en methoden om seksuele en genderdiversiteit met biculturele en religieuze jongeren te bespreken. Er wordt daarbij benadrukt dat het belangrijk is dat zo'n voorlichting gegeven wordt in vertrouwelijke sfeer, waarbij er voldoende ruimte is voor de inbreng van kinderen en jongeren die vanuit huis een heel andere boodschap krijgen. De beste insteek om dit te bespreken is volgens gesprekspartners tijdens algemene activiteiten zoals een voetbal dag, en geen specifiek georganiseerde activiteiten aan te bieden om deze thema's te bespreken.

Taboe en 'homo' als scheldwoord

Ondanks deze onbekendheid bij gesprekspartners met het thema lhbt-emancipatie, hebben we toch een aantal signalen opgevangen. Bij met name jongeren met een migratieachtergrond wordt

Slechts 68% van de Rotterdamse jongeren staat open voor vriendschap met een homoseksuele of lesbische leeftijdgenoot. Dit is fors lager dan de 78% van jongeren in Rotterdam-Rijnmond. (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016)

homoseksualiteit als een taboe ervaren in IJsselmonde. Door het taboe is het enerzijds moeilijk om zelf je eigen seksualiteit en identiteit te onderzoeken en uit te dragen, anderzijds werkt het taboe uitsluiting, onveiligheid en discriminatie in de hand. Ook het woord 'homo' wordt door de gesprekspartners aangeduid als een woord dat vaak gebruikt wordt om te schelden. Dit woord houdt het taboe in stand en bevestigt een negatief beeld van lhbt-personen. Tijdens de gebiedsbijeenkomst waarin IDEM in

tafelgesprekken met professionals over de thema's sprak, wordt er aangegeven om met name op (basis)scholen voorlichting te geven over lhbt-onderwerpen. Op deze manier raken kinderen beter bekend met dit thema waardoor mogelijk het taboe en de vooroordelen verminderen.

Onveiligheid en discriminatie

Er zijn meerdere signalen dat lhbt-personen zich onveilig voelen in de wijk of in openbare instellingen en zij zich hierdoor vaker terugtrekken in hun eigen woning of niet voor hun geaardheid uit durven te komen. Deze terugtrekking wordt bij vrouwen meer waargenomen dan bij mannen. Ook zijn er verhalen van discriminatie, bijvoorbeeld dat lhbt-personen 's avonds moeilijker een taxi kunnen vinden en er daardoor telefoonnummers van 'betrouwbare' taxichauffeurs rond gaan in de buurt.

Plein met kleuren

Ook het in kleur beschilderen van een plein werkt volgens gesprekspartners discriminatie van lhbt-personen in de hand. Rondom het betreffende plein werd overlast ervaren van jongeren en om hen van het plein te weren heeft de gemeente Rotterdam het plein in kleuren geschilderd om het aantrekkelijker te maken voor kinderen. Echter is hierbij niet nagedacht over de mogelijke betekenis van de kleuren. Een van de gesprekspartners brengt de kleuren namelijk in relatie met de bekende

regenboogkleuren die voor de lhbt gemeenschap staan. Het gebruik van deze kleuren en het gebruik van de kleur roze ernaast kan voor lhbt-ouderen kwetsend zijn. Bovendien kunnen de overlastgevende jongeren de regenboogkleuren in relatie brengen met lhbt. Bij hen kan zo de indruk ontstaan dat zij worden weggejaagd door middel van deze kleuren en dat kan hun beeld bevestigen dat homoseksualiteit ongewenst en taboe is en zij zich er niet mee willen associëren.

De roze driehoek was oorspronkelijk één van de merktekens in Duitse concentratiekampen en werd gebruikt als herkenningsteken voor de vervolging van homoseksuelen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vanaf de jaren zeventig werd de roze driehoek een geuzenteken voor de homobeweging in hun strijd voor acceptatie en gelijke rechten.

Aanknopingspunten in IJsselmonde

Tijdens de interviews en wijkbijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd naar hun concrete behoeften in relatie tot de vier thema's. Waar willen professionals en betrokken bewoners mee aan de slag en wat hebben ze daarvoor nodig? Daarnaast zijn er ook indicaties van impliciete behoeften die ons zijn opgevallen. Samen vormen deze behoeften concrete aanknopingspunten en aanbevelingen waar lokale en stedelijke professionals, vrijwilligers, ondernemers en anderen verder mee aan de slag kunnen.

Integratie

Aandacht voor segregatie en spanningen tussen bewoners

Blijf investeren in het samenbrengen van groepen bewoners die op gespannen voet staan met elkaar, zoals oudere bewoners zonder migratieachtergrond en jongeren met migratieachtergrond. Hiermee kunnen ontmoetingen, wederzijds begrip en het tegengaan van eenzaamheid tegelijkertijd bevorderd worden. Mogelijk vermindert dan de ervaren overlast van jongeren, die gepaard gaat met een gevoel van onveiligheid en vermijdingsgedrag onder ouderen. Tevens kan het bijdragen aan minder eenzaamheid onder ouderen. De initiatieven die er zijn op dit gebied, zoals Lomba Kookt, zijn goede voorbeelden. Deze kunnen worden versterkt en waar mogelijk uitbreiden naar andere locaties. Streef naar het bereiken van een zo'n groot mogelijke groep ouderen.

Diversiteit in het participatiebeleid

Bevorderen van diversiteit onder de bewoners die een bewonersinitiatief indienen. Bijvoorbeeld door:

- Duidelijke informatie te verstrekken over de aanvraagprocedure.
- Het opnemen van toegankelijk taalgebruik voor de aanvrager.
- Zo min mogelijk bureaucratische last voor de aanvrager.
- De voorwaarden om een aanvraag in te dienen kritisch bekijken en nagaan in hoeverre deze initiatieven van bepaalde groepen uitsluit.
- Onder de aandacht brengen van budgetten bij zelforganisaties. Indien deze niet bekend of aanwezig zijn, actief inzetten op contacten met doelgroepen. Bijvoorbeeld via maatschappelijk werk, scholen, religieuze instellingen of via bekende zelforganisaties in andere gebieden.
- Actief bevorderen van diversiteit in belangrijke lokale medezeggenschapsorganen. Dat kan ook helpen om de inclusiviteit en toegankelijkheid van deze organen voor de gehele diverse bevolking van IJsselmonde te waarborgen, en vergroot de kans op actieve participatie in die organen en in de buurten.

Investeren in taalvaardigheid

Blijf investeren in aandacht voor Nederlandse taalvaardigheid, met name in de wijken Lombardijen en Groot IJsselmonde. De huidige stand van zaken met betrekking tot minder ontwikkelde Nederlandse taalvaardigheid en daardoor minder toegankelijke hulpverlening dient te worden erkend, net zoals de gevolgen daarvan (zoals het bereik van armoedeverorzieningen). Zoek naar gepaste oplossingen om de belemmering tot hulp te verminderen. Bijvoorbeeld door kritisch te kijken naar het taalgebruik en aannames over de hulp. Zo kan sociale problematiek beter worden voorkomen of worden opgelost.

Drempel armoedevervoorzieningen

Belemmeringen die een drempel vormen voor armoedevervoorzieningen in IJsselmonde moeten worden verholpen waar mogelijk. Enkele suggesties daartoe:

- Breid openingstijden uit, zodat ook mensen met een baan gebruik kunnen maken van de voorzieningen.
- Moedig nieuwe initiatieven aan om de sociale uitsluiting door armoede te doorbreken (zoals de Swingmarket) en mensen beter te kunnen voorzien in hun behoeften.
- Breng diversiteit aan onder vrijwilligers.
- Stel een protocol op om discriminatie te voorkomen en aan te pakken wanneer het zich voordoet.
- Geef vrijwilligers voldoende ondersteuning en begeleiding, zodat centraal staat dat de aanvragen van bewoners vertrouwelijk en zorgvuldig worden behandeld.

Aandacht voor armoede en gevoel van achterstelling

Aandacht voor armoede is nodig in alle wijken in IJsselmonde, maar met name de wijken waar mensen de meeste moeite hebben om rond te komen, zoals Beverwaard. Wees ervan bewust dat als deze aandacht ontbreekt, er het gevoel van achterstelling kan ontstaan. Dat kan resulteren in wantrouwen richting stadsbestuurders en nieuwkomers. Gerichte aandacht voor de ontevredenheid in Beverwaard is dan ook nodig om de sociale samenhang in deze wijk en in het gehele gebied te waarborgen.

Discriminatie:

Trainingen voor professionals over discriminatie

Gesprekspartners geven aan niet goed te weten of er sprake is van discriminatie in de wijk, terwijl uit de cijfers blijkt dat er hier wel sprake van is. Hieruit blijkt dat er aandacht nodig is voor dit onderwerp. Mogelijk zou een training voor professionals helpen bij het signaleren en het bespreekbaar maken van discriminatie. Het is ook belangrijk om hen mee te geven welke vervolgstappen mogelijk zijn wanneer een persoon discriminatie ervaart.

Intensiveren samenwerking met werkgevers

Er zijn in IJsselmonde al een aantal goede relaties tussen welzijnsprofessionals en werkgevers die jongeren helpen aan een arbeidsplek. Mogelijk kunnen er meer relaties worden opgebouwd, zodat meer jongeren geholpen kunnen worden. Jongeren die misschien niet in beeld zijn bij de welzijnsprofessionals kunnen bijvoorbeeld via scholen worden benaderd. Een samenwerking tussen scholen, welzijnswerk en werkgevers is denkbaar om ook het voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Mogelijk kunnen jongeren gemotiveerd worden om hun startkwalificatie te halen wanneer zij uitzicht hebben op een arbeidsplek.

Man/vrouw-emancipatie:

Activiteiten voor meisjes

Blijf investeren in toegankelijke activiteiten voor meisjes in de buurt, waardoor zij actief worden en in aanraking komen met bewoners die een andere achtergrond of gender hebben. Wees hierbij bewust

van de verschillende redenen waarom meisjes met diverse achtergronden mogelijk minder vaak naar buiten komen of deelnemen aan activiteiten, zoals veiligheid. Zorg ervoor dat activiteiten toegankelijk zijn voor iedereen en de interesses opwekken van een zo groot mogelijke groep. Wees ook alert op het feit dat sommige activiteiten rolbevestigend zijn, zoals een voetbal dag voor jongens of een naaigroep voor meisjes. Probeer ook in te zetten op activiteiten waarbij jongens en meiden op een veilige en gelijkwaardige manier samenkomen.

Voorlichting seksueel grensoverschrijdend gedrag

Blijf insteken op het voorlichten van (onderwijs)professionals over het signaleren en omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Belangrijk is ook dat er aanbod blijft van weerbaarheidstrainingen voor meisjes.

Lhbt-emancipatie:

Cultuursensitief bespreekbaar maken van seksuele en genderdiversiteit

Organiseer een training voor professionals om op een cultuursensitieve wijze seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken. Deze behoefte is meermaals uitgesproken door professionals zelf. De tip die hierbij gegeven wordt, is om seksuele en genderdiversiteit niet als zodanig centraal te zetten, maar lhbt-kwesties onderdeel te maken van een bredere activiteit. Bijvoorbeeld een voorlichting over discriminatie, waarin discriminatie op grond van seksualiteit en gender naar voren kan komen.

Voorlichting

Organiseer voorlichting over seksuele en genderdiversiteit voor basisschoolleerlingen in IJsselmonde. Houd er rekening mee dat er voldoende ruimte en begrip is voor kinderen en jongeren om een visie in te brengen die zij vanuit huis hebben meegekregen. Oprechte dialoog hierover is belangrijk om acceptatie te bevorderen en het taboe op deze onderwerpen te doorbreken. Belangrijk hierbij is om de resultaten van het onderzoek Do the Right Thing van Movisie mee te nemen, waaruit onder andere blijkt dat sommige manieren om seksuele en genderdiversiteit te bespreken eerder schaden dan baat hebben.

Opstelling professionals

Draag zorg voor een eenduidige opstelling van professionals en andere betrokkenen met betrekking tot het scheldwoord 'homo'. Bijvoorbeeld door het scheldwoord te veroordelen en aan kinderen uit te leggen waarom dit woord niet als zodanig gebruikt mag worden.

Behoeftte aan onderzoek over onveiligheid

Er is meer onderzoek nodig om de omvang van de ervaren onveiligheid door lhbt-personen en factoren die hieraan bijdragen in IJsselmonde duidelijk te maken. Er zijn signalen dat lhbt-personen allerlei strategieën hebben om op individueel niveau hun veiligheid zeker te stellen, variërend van zoveel mogelijk onzichtbaar zijn op straat tot het circuleren van een lijst met voorzieningen die lhbt-vriendelijk zijn (zoals taxibedrijven). Wanneer er meer inzicht is in de omvang en oorzaken van dit fenomeen in

IJsselmonde, kan er door verantwoordelijken gewerkt worden aan meer veiligheid voor IJsselmondse lhbt-personen.

Kennis

Er is meer kennis en bewustzijn bij professionals nodig om te voorkomen dat zij (al dan niet onbedoeld) vervallen in vooroordelen over migratieachtergrond versus lhbt-acceptatie. Om lhbt-acceptatie onder zowel Nederlanders met als zonder migratieachtergrond te bevorderen, en discriminatie en vooroordelen tegen te gaan, kan het helpen om aan te sluiten bij biculturele rolmodellen. In Rotterdam is de organisatie The Hang-Out 010 een succesvolle plek waar biculturele lhbt-jongeren samenkomen en als zodanig verschillende activiteiten organiseren in de stad voor lhbt-jongeren met en zonder migratieachtergrond.